

Kwartaalblad van de Oudheidkundige Kring Voorst

E-mail adres redactie
Kroniek@OKVoorst.nl

In deze Kroniek o.a.:

- ✓ Meer dan honderd jaar zuivelindustrie in Wilp,
het wel en wee van een zuivelfabriek
- ✓ Transformatorhuisjes in de gemeente Voorst
- ✓ *Bakkers in de gemeente Voorst*
en het reglement op de zetting van het brood
- ✓ Werkgroep genealogie
- ✓ Boek over 200 jaar gemeente Voorst

VOORST SCHRIJFT GESCHIEDENIS

GEMEENTE
VOORST200
1818-2018

Jaargang 41 - 2018
nummer 4

Port Payé
Pays-Bas

Postbus 170
7390 AD Twello

OUDHEIDKUNDIGE KRING VOORST

opgericht 18 december 1975

Bezoekers- en studieruimte

postadres: postbus 170, 7390 AD Twello - **bezoekadres:** Dorpsstraat 11a, ingang aan de Dorpsdwaarsstraat

geopend: dinsdag en woensdag van 09.00 tot 16.00 en verder op afspraak. Tel.: 0571 27 7090

e-mailadres: info@OKVvoorst.nl - **website:** www.okvvoorst.nl - KvK nummer. 40102879

Betalingen uitsluitend via Rabo-rekeningnr.: NL80 RABO 0362 8092 67

Ereleden

B. ten Bosch, J. Groenenberg, Mr. J.H. Hermsen, J. Lubberts, J.A.M. Schutte-Geurtsen, W. Wassink, B. van de Zedde

Dagelijks bestuur

Fred van der Vegte, voorzitter	Zandstraat 5	7383 AH Voorst	voorzitter@OKVvoorst.nl
Gerrit Rutgers, secretaris	Badijkstraat 58	7391 HE Twello	secretaris@OKVvoorst.nl
Wim Huisman, penningmeester	Oude Deventerweg 14	7383 AD Voorst	penningmeester@OKVvoorst.nl
Gé Veen	Domineestraat 4	7391 GG Twello	
Henk Wolters	Beentjesweg 8	7396 PD Terwolde	

Werkgroepen en contactpersonen

Coördinatie studieruimte	Gerrie Groenewold	info@OKVvoorst.nl
Bibliotheek	Gerard Vrieling	info@OKVvoorst.nl
Werkgroep documentatie	Willemien Ooms	info@OKVvoorst.nl
Fotogroep	Jack Damen	info@OKVvoorst.nl
Ledenadministratie	Ab Peppelenbos	administratie@OKVvoorst.nl
Contact leden en vrijwilligers	Henk Wolters	info@OKVvoorst.nl
Lezingen	Gé Veen	info@OKVvoorst.nl
Tweede Wereldoorlogarchief	Bertus ten Bosch	info@OKVvoorst.nl
Webmaster	Wim Wassink	www.OKVvoorst.nl
Werkgroep genealogie	Auke Vlietstra	genealogie@OKVvoorst.nl
Redactie Kroniek	Auke Vlietstra	kroniek@OKVvoorst.nl

Lidmaatschap

De jaarcontributie bedraagt € 20,00 per persoon; voor gehuwden of partners woonachtig op hetzelfde adres € 25,00

Aanmelding lidmaatschap en wijzigingen van adres en/of lidmaatschap via www.okvvoorst.nl

Overige vragen: Tel. 0571 277090 (di en wo), mail info@OKVvoorst.nl of postbus 170, 7390 AD Twello

Gemeentearchief Voorst

H.W. Iordensweg 17, Twello, gemeentearchief@voorst.nl

Studiezaal open op maandag van 9.00-17.00 uur

Kroniek

Kroniek beoogt een breed georiënteerd informatiemedium van de Oudheidkundige Kring Voorst te zijn, een kwartaalblad van en voor de leden. Het verschijnt in de maanden maart, juni, augustus en november.

Gehele of gedeeltelijke overname van artikelen is alleen toegestaan met goedkeuring van de redactie en de betreffende auteur(s)

Mailadres voor kopij en reacties op de inhoud van Kroniek: kroniek@OKVvoorst.nl

Afbeelding omslag : Mevrouw Voskamp en haar zoon Jan op weg om te gaan melken (± 1930), foto G. Mulder
Druk : Brein Reclame, Twello oplage 750 stuks

INHOUDSOPGAVE KRONIEK

Jaargang 41 - 2018 - nummer 4

• Van het bestuur.....	F. van der Vegte	2
• Agenda	G. Veen	3
• Voorst 200.....	stuurgroep Voorst 200	6
• Kroniekpost.....	redactie	8
• Van onze zusterverenigingen	G. Vrieling	10
• Bakkers in de gemeente Voorst en het reglement op de zetting van het brood.....	A. Vlietstra en B. van't Erve	12
• Voorst schrijft geschiedenis met onderzoek naar voorouders.....	werkgroep genealogie	20
• Ruim honderd jaar zuivelindustrie in Wilp het wel en wee van een coöperatie	H. Karrenbeld en redactie	24
• Transformatiehuisjes in de gemeente Voorst	E. Wolters	29
• Met de pen door Voorst.....	J. Lubberts en A. van der Goot-van Eck	33
• Boek over 200 jaar geschiedenis van Voorst	stuurgroep Voorst 200	35
• Van de redactie.....	redactie kroniek	36

Aan deze Kroniek werkten verder mee: F.C. Nelis (als corrector)

en de redactie bestaande uit G. Groenewold, A. Vlietstra en I. van der Vegte - van Asselt

Afbeeldingen: OKV archief, tenzij anders vermeld

LET OP: Uiterste datum inleveren kopij nummer 2019-1: 1 februari 2019
via kroniek@OKVvoorst.nl

MIS HET NIET

HET LAATSTE VOORST- 200 WEEKEND: IN WILP

30 NOVEMBER EN 1 EN 2 DECEMBER

De redactie behoudt zich het recht voor om aangeboden artikelen – in overleg met de auteur- aan te passen. Daarnaast is de redactie niet verantwoordelijk voor onjuistheden en/of achterhaalde situaties in aangeleverde stukken. Aanvullingen, reacties en/of correcties zijn altijd welkom.

De auteursrechten op gepubliceerde foto's berusten te allen tijde bij de rechthebbende. Noch de OKV, noch de redactie van Kroniek aanvaardt aansprakelijkheid voor onrechtmatig gebruik van (foto)materiaal dat door derden ter publicatie is aangeboden. Overname van (delen van) artikelen is alleen toegestaan na schriftelijke toestemming van de OKV.

Giften en Schenkingen

De Oudheidkundige Kring Voorst is een Algemeen Nut Beogende Instelling, een zogenaamde ANBI. Met een schenking aan OKV steunt u niet alleen onze vereniging, maar kunt u ook profiteren van een belastingvoordeel. Dat voordeel is zowel van toepassing bij een eenmalige gift als bij een periodieke schenking. Via het mailadres penningmeester@okvvoorst.nl kunt u een onderhandse verklaring voor periodieke schenking ontvangen.

Doorn & Van der Haar Computers

www.doornvanderhaar.nl

info@doornvanderhaar.nl

Vestiging Vaassen
Wilhelminaweg 3
8171 EJ Vaassen
0578 - 57 58 56

Vestiging Twello
H.W. Iordensweg 32A
7391 KB Twello
0571 - 29 80 80

Verkoop - Reparatie - Websites

Cloud - Onderhoud - Netwerken

Van het bestuur

Fred van der Vegte

Nog één historisch weekend te gaan! Wilp zal, als oudste deel van onze gemeente op 30 november, 1 en 2 december de laatste zijn. Met een prachtig programma! De andere acht weekends trokken veel belangstelling. Bezoekers waren enthousiast en nieuwe leden meldden zich aan.

De oproep om concreet bij het werk van de OKV betrokken te raken, resulteerde in een aantal nieuwe vrijwilligers. Actieve vrijwilligers zijn belangrijk voor de toekomst van de vereniging. Vanaf januari hopen wij ook op de donderdagen een groep vrijwilligers in onze studieruimte te kunnen verwelkomen. Mocht u belangstelling hebben om ons te helpen bij het werk of zelf een project willen beginnen, laat het ons weten. Wij willen graag met u in gesprek over de mogelijkheden. De OKV groeit in ledental: nu al ongeveer 950 leden!

Het bestuur denkt na over de toekomst van de vereniging. De statuten passen niet goed meer bij de huidige tijd. Dat is ook de mening van de notaris. Daarom zullen wij een voorstel voorbereiden om de statuten te moderniseren. Als voorbeeld het volgende: om een besluit tot wijziging van de statuten te kunnen nemen, moet volgens de huidige statuten 2/3 van het aantal leden aanwezig of vertegenwoordigd zijn op de ledenvergadering. U begrijpt dat het praktisch gezien niet mogelijk is om zo'n vergadering te houden. Wij zijn van plan om u vóór de ledenvergadering in het voorjaar van 2019 een voorstel te doen om dit te veranderen.

In het volgende nummer van Kroniek hopen we ons privacyreglement te publiceren.

Het bestuur wil ook graag meer duidelijkheid geven over de mogelijkheden van archiverings- en speurwerk in werkgroepen. Samen met de vrijwilligers bereiden wij een voorstel voor om een duidelijke interne organisatie op te zetten. Hebt u ook ideeën: laat het ons weten! OKV, springlevend en actief.

Graag tot ziens op onze activiteiten, lezingen en op ons kantoor (in onze studieruimte)!

LEGE CARTRIDGES SPAREN VOOR DE OKV

In de studieruimte van de OKV staan dozen voor de inzameling van lege cartridges van uw printer. Door uw cartridges bij ons in te leveren helpt u onze vereniging aan extra inkomsten, die met alle activiteiten die we ontplooiën in ons jubileumjaar zeer welkom zijn. U bent tijdens de openingstijden van onze studieruimte hartelijk welkom om cartridges in te leveren.

Agenda

Gé Veen

Sprengen en beken op de Veluwe, lezing op 29 november

Als u aan de Veluwe denkt, denkt u waarschijnlijk aan bossen, zandverstuivingen en heidevelden. Minder bekend is dat er door het landschap van de Veluwe een uitgebreid stelsel van beken en sprengen loopt. Het heldere water dat hier doorheen stroomt is uniek voor Europa!

U zult het zich wellicht niet realiseren, maar op geringe diepte onder het landschap van de Veluwe zit een enorme waterbel die gevoed wordt door regenwater. Dit water zakt van nature naar lager gelegen plekken om uiteindelijk af te vloeien naar de Rijn, de IJssel, de Eem en de randmeren. De hoogteverschillen zijn in de op één na laatste ijstijd, zo'n 150.000 jaar geleden ontstaan.

De mens heeft dit stromende water in de afgelopen eeuwen naar zijn hand weten te zetten. Al in de 11e eeuw werden sprengen gegraven om watermolens voor de productie van graan en olie te laten draaien. Toen in de 16e en 17e eeuw de Veluwe papierindustrie steeds belangrijker werd, kwamen er tientallen molens bij.

Bekende voorbeelden van beken op de Veluwe zijn: De Hierdensche Beek, de Groevenbeek, de Soerense Beek, de Renkumse Beek, de Beekhuizer Beek, de Tongerense Beek en in onze gemeente de Voorsterbeek.

Stuk voor stuk prachtige plekjes om per voet te ontdekken. Rond de beken en sprengen op de Veluwe is een unieke natuurlijke omgeving ontstaan. Het water in de sprengen is altijd koel en is glashelder.

Zeldzame vogels zoals de ijsvogel, de grote gele kwikstaart en de oeverzwaluw hebben de sprengen en beken ontdekt. Onlangs nog werd in het bekengebied de zeldzame beekdonderpad ontdekt.

De lezing met beelden wordt verzorgd door Joram van Breda, één van de vrijwilligers van de Stichting tot Behoud van de Veluwe Sprengen en Beken.

Datum : 29 november 2018

Locatie : Dorpshuis, Schoolstraat 14, Voorst

Aanvang : 20.00 uur, zaal open om 19.30 uur

Entree : vrij toegankelijk voor leden en niet leden.

Monding Voorsterbeek in de IJssel bij kasteel Nijenbeek 13-4-2015, foto Gerrie Groenewold

Lezingen in 2019 over het thema LANDBOUW VAN TOEN EN NU

De lezingen van de OKV zullen in 2019 binnen het thema 'Landbouw van toen en nu' vallen. De eerste lezing is op **donderdag 24 januari 2019** en gaat over de ontwikkeling van de landbouw door de jaren heen in relatie tot het water. Hoe hielden de boeren vroeger het waterpeil in toom en wat is hierin later de rol van het Waterschap? Op het moment dat deze Kroniek naar de drukker gaat is nog niet bekend welke spreker de lezing over 'landbouw in relatie met het water' gaat verzorgen. In Voorster Nieuws en op onze website zullen we de spreker aankondigen. We hopen u op 24 januari in Terwolde te mogen begroeten.

Donderdag 24 januari 2019

Brasserie Kriebelz Terwolde
Aanvang 20.00 uur,
zaal open 19.30 uur.
Deze lezing is vrij toegankelijk
voor leden en niet leden.

Het sluisje dateert uit 1328 en is vermoedelijk de eerste gereguleerde waterkering in de polder van Nijbroek. Het sluisje werd waarschijnlijk gebouwd naar aanleiding van de zogenaamde

Giftbrief van Nijbroek uit 1328. Hierin gaf graaf Reynald II van Gelre, onder andere, opdracht tot verbetering van de waterhuishouding. Het sluisje is een gemeentelijk monument en van algemeen belang vanwege zijn geschiedkundige en wetenschappelijke waarde.

ZET VAST IN UW AGENDA!

De tweede lezing in 2019 wordt gehouden na onze Algemene Ledenvergadering van 28 maart gehouden en heeft als onderwerp: **Het leven van de honingbij.**

Hoe belangrijk is de honingbij voor onze voedselvoorziening en aan welke gevaren staat de bij bloot? Deze lezing wordt verzorgd door Gé Veen

Donderdag 28 maart 2019

Brasserie Korderijnk Twello

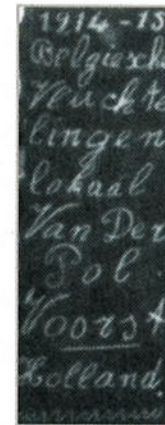
Aanvang Algemene Ledenvergadering 19.30 uur, zaal open 19.00 uur!

De Algemene Ledenvergadering is alleen toegankelijk voor leden van de OKV. De lezing is vrij toegankelijk voor leden en niet leden en zal naar verwachting niet voor 20.30 uur beginnen.

Einde Eerste Wereldoorlog

Op 11 november 1918 kwam er officieel een eind aan de Eerste Wereldoorlog. In een bos bij het Franse stadje Compiègne, ongeveer tachtig kilometer ten noorden van Parijs, werd die dag de wapenstilstand gesloten. Ook de gemeente Voorst kreeg tijdens de Eerste Wereldoorlog met Belgische

vluchtelingen te maken.

Eind oktober 1914 al werden er vluchtelingen ondergebracht in de Buitensociëteit aan de Twelloseweg. Er werden ook negentien personen ondergebracht in het schaftlokaal van Krepel in Klarenbeek en op huize Jachtlust in Twello dertig personen. Ook in Voorst werden twintig vluchtelingen opgevangen in het lokaal van De Poll, dat gebouw stond op de hoek Zandstraat/Deventerweg. En er verbleven vluchtelingen bij de familie Liebaert aan de Rijksstraatweg in Voorst.

Melkleenweg 4 Terwolde
info@campingdepolmate.nl www.campingdepolmate.nl

Ontdekkend op weg

Wij gidsen in het wisselende stroomgebied van de IJssel met dijkhuizen, landgoederen, kastelen en vroege ontginningen van landbouw en veeteelt. Wij laten Veluwe, Salland en delen van de Gelderse Achterhoek zien in ieder jaargetijde en vertellen de verhalen en sagen die in deze gebieden de ronde doen.

Ieder jaargetijde maakt de streek net weer anders. Ontdekken we nieuwe plekken en vergeetliken. Boerderijen met lanternen te kust en te keur. Verhalen van bijzondere momenten, personen en gebeurtenissen om te bezoeken. Dat is wat Veluwe, Salland en Gelderse Achterhoek u bieden, een voorname waarde voor streek en mens.

"De gids stapt bij u in en neemt de tijd om tijdens de rondrit te vertellen over omgeving en mens."

Een toer duurt maximaal 2 uur.

E info@zedwell.nl T 06-53 67 85 62

www.zedwell.nl

**30 NOVEMBER, 1 EN
2 DECEMBER**
IN DORPSHUIS DE POMPE
WWW.OKVVOORST200.NL

**PROGRAMMA
VOORST 200 IN WILP**

GEMEENTE
VOORST200
1818-2018

VRIJDAGAVOND 30 NOVEMBER IN DORPSHUIS DE POMPE

- 19.15 UUR** Zaal open en inloop met koffie of thee
- 20.00 UUR** **WELKOM** door Fred van der Vegte, voorzitter O.K.V
en **OPENING** door de burgemeester de heer Jos Penninx
daarna **BOEK:** schetsen uit het nieuwe boek 200 jaar gemeente
en..... **EXPOSITIE:** Opening expositie Gerrit Jan Zwerenburg
schilder uit Wilp
en..... **FOTO-EXPOSITIE OUD WILP EN OMSTREKEN**
en..... **FILMS:** Dorpsfilm 1954, Hoog water 1995 en
Een drumband voor Crescendo 1995

ZATERDAG 1 DECEMBER

IN KASTEEL DE LATHMER MINI-EXPOSITIE - 11.00 - 16.00 UUR

onder de titel *Souvenirs du Lathmer: geschiedenis van de Lathmer*
in de grote zaal van kasteel de Lathmer

Met om 13.30 uur-15.00 uur
Korte introductie geschiedenis landgoed en huis de Lathmer door Elsbeth Volker van de O.K.V.
Historische rondwandeling met dr. Lucia Albers over landgoed de Lathmer: wat is er nog zichtbaar van de oude tuinen van landgoed de Lathmer? Hoe zag het er ooit uit? Lucia Albers, Albers Adviezen Historische Parken, deed in 2005 uitgebreid onderzoek naar landgoed de Lathmer ism. Bureau Lantschap.

IN DORPSHUIS DE POMPE 11.00 - 16.00 UUR

EXPOSITIE ZWERENBURG- FOTO'S OUD WILP EN OMSTREKEN - FILMS

**30 NOVEMBER, 1 EN
2 DECEMBER**
IN DORPSHUIS DE POMPE

**VERVOLG
PROGRAMMA VOORST 200
IN WILP**

ZONDAG 2 DECEMBER

11.00 TOT 16.00 UUR - IN DE OUDE ZUIVELFABRIEK, MOLENALLEE

EXPOSITIE GESCHIEDENIS COÖPERATIEVE STOOMZUIVELFABRIEK

en een unieke kans binnen te kijken, zie artikel bladzijde 24

11.00 - 16.00 UUR IN DORPSHUIS DE POMPE

EXPOSITIE ZWERENBURG- FOTO'S OUD WILP EN OMSTREKEN - FILMS

Expositie Gerrit Jan Zwerenburg, schilder uit Wilp
Foto-expositie Oud Wilp en omstreken
Films Dorpsfilm 1954, Hoog water 1995 en Een drumband voor Crescendo 1995
Schetsen uit het nieuwe boek 200 jaar gemeente Voorst

MET OM 14.00 UUR: OPTREDEN VAN POPKOOR BREAK OUT

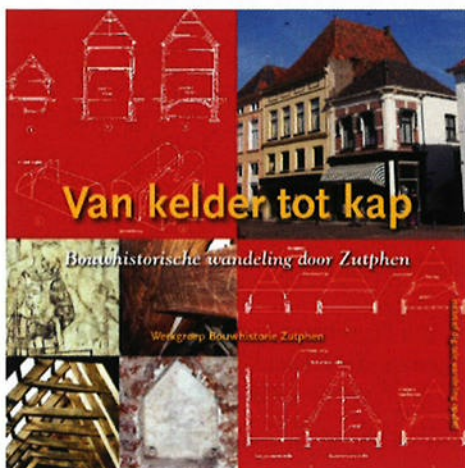
GEMEENTE
VOORST200
1818-2018

GEMEENTE VOORST SCHRIJFT GESCHIEDENIS 1818-2018
WWW.OKVVOORST200.NL

Ontvangen voor de bibliotheek:

Als dank voor een rondleiding in en rond De Nijenbeek ontvingen we van de Werkgroep Bouwhistorie Zutphen een eigen uitgave: **"Van kelder tot kap"** - Bouwhistorische wandeling door Zutphen.

Het boek bevat een bouwhistorische wandeling door de oude binnenstad van Zutphen. Het bespreekt alle herkenbare en onzichtbare bouwhistorische elementen die nog aanwezig zijn in de oude binnenstad.

Van de zustervereniging "de Elf Marken" te Gorssel ontvingen wij een dikke map met gegevens over de dijkverzwaring van de **Bomendijk te Wilp**. De map bevat alle technische gegevens en detailkaarten van uit te voeren werkzaamheden aan de Bomendijk.

"Monumenten onderhoud", uitgegeven door Monumentenwacht Nederland te Amersfoort. Het is een bewerking van het gelijknamige boek uit 1998.

Verder kwam de OKV in het bezit van "Dr. Staring's almanak voor den Gelderschen Landman voor het jaar 1900". Hierin staan aantekeningen, die betrekking hebben op de bouw van een huis op de Kerkenoord te Klarenbeek in 1908. De aantekeningen zijn van de aanbesteding van het timmerwerk door A. Linthorst en het metselwerk door P. van de Beld.

Ontvangen

Gekregen uit de erfenis van mevr. T.J.A. Franken-Donkers te Klarenbeek van haar overleden echtgenoot dhr. Hennie Franken, mede-auteur van het boek "Van Doerfart tot Klarenbeek" boeken en krantenknipsels over Klarenbeek.

Over Delpher

In Delpher, de database van de Koninklijke Bibliotheek, waarin oude kranten, boeken en tijdschriften digitaal kunnen worden doorzocht, kun je nu ook oude telefoonboeken doorzoeken op naam, nummer, beroep of adres.

Kijk in het hoofdmenu onder 'boeken basiscollectie'. Bij een algemene zoekactie zullen de telefoonboeken, indien van toepassing, in de resultaten verschijnen.

Waterfabriek Wilp

Het waterschap Vallei en Veluwe meldt op haar site: De waterzuivering Terwolde waar het rioolwater van de regio Voorst naar toe gaat is verouderd. Nieuwbouw is noodzakelijk.

Door de capaciteit te splitsen in twee zuiveringen hoeft het rioolwater geen grote afstanden af te leggen door rioolpijpen en persleidingen en kunnen we de Twellose Beek van schoon water voorzien. In Wilp bouwt het waterschap daarom een Waterfabriek om het rioolwater ten zuiden van de A1 te behandelen.

In de eerste fase wordt het water gescheiden van het vuil en geloosd op de Twellose beek. In de tweede fase zullen de reststromen worden opgewerkt tot waardevolle grondstoffen.

Expositie Maria van Gelre

Deze eerste grote expositie over Maria van Gelre vertelt het levensverhaal van deze haast moderne, zelfbewuste middeleeuwse vorstin en 'powervrouw'. Vanwege de vele parallellen kan zij worden gezien als de Máxima van de 15de eeuw.

U volgt haar boeiende levensreis aan de hand van ruim 100 (kunst)objecten: miniaturen en handschriften, schilderkunst en sculpturen, textiel en sieraden en uiteraard haar prachtige gebedenboek. Haar gebedenboek was jaren niet te bewonderen en nu mogen wij nog een keer deze grote middeleeuwse kunstschat uit Nederland laten zien. De tentoonstelling is t/m 6 januari 2019 te zien in Museum Het Valkhof in Nijmegen.

Impressie waterfabriek Voorst

Boekhandel Oonk

Stationsstraat 4 Twello

T: 0571-27 15 09

E: info@evennaaroonk.nl

Even naar

Oonk!

www.evennaaroonk.nl

Van onze zusterverenigingen

Gerard Vrieling

Heerder Historische Vereniging, afdelingsblad 'Heerde Historisch', nr.168 - september 2018

Mevr. Lambertha de Jong heeft een artikel geschreven over kinderboekenschrijfster B.E. van Osselen-van Delden, die in haar

tijd een begrip was. De schrijfster heeft van 1924 tot haar dood in 1936 in Heerde gewoond.

Bertha Elisabeth van Delden werd in Diepenheim geboren als oudste van een twee-

ling. Haar ouders waren Jan van Delden, uit een gegoede familie in Deventer, en in 1847 burgemeester te Diepenheim.

Moeder Cecilia Susanna Kerkhoven kwam uit de theeplantersfamilie Kerkhoven waarover Hella Haasse in haar boek "De Heren van de thee" heeft geschreven.

De opa en oma van Bertha woonden op de buitenplaats 'Het Hunderen' in Twello. Hier logeerde Bertha vaak en kreeg dan privéonderwijs van een onderwijzer uit Twello.

In 1848 werd Jan van Delden burgemeester van Stad en Ambt Hardenberg alwaar Bertha naar de lagere school ging en ook les van een gouvernante kreeg. Later verhuisde het gezin naar Deventer en ging wonen in het huis "Onder de Linden" aan de IJsselkade.

Het gezin Van Delden was zeer kunstzinnig en muzikaal. Er werd zelf een liederenboek uitgegeven met liedmelodieën van C. van Delden-Kerkhoven in een bewerking van J. van Delden.

De kinderen uit het gezin kozen creatieve beroepen o.a. architect, fotograaf en Bertha speelde piano, componeerde kinderliedjes, maakte een kinderopera en werd later in het geheim schrijfster.

Haar eerste boek verscheen in 1891 en heette 'Hansje Rozengarde'.

Op het omslag van het boek werd als schrijversnaam vermeld 'Mevrouw van O. van D.'. Bertha schreef in totaal negentien kinder- en jeugdboeken.

Na de oorlog zijn er zelfs enkele boeken van haar herdrukt te weten: vlak na de oorlog het boek " 't Jodinetje van Elspeet" uit 1895 en 'Hansje Rozengarde' in 1950.

Vereniging Oud Apeldoorn, 'Oud Apeldoorn Actueel', jrg. 25, nr. 4

Na bijna 400 jaar was er i.v.m. het erfgoed-festival "Over de grenzen van Gelderland" op de zaterdagen 25 augustus en 1 september weer een historische rechtszitting op de Herenhul.

Op de Herenhul in de bossen ten zuiden van Ugchelen was vanaf de 13^e eeuw de Hoge Bank van het Veluws landgericht gevestigd. De hertogen van Gelderland kwamen hier naar toe om zgn. klaringen (rechtszittingen) te houden. De eerste melding van zo'n klaring dateert van 1243 en de laatste vond plaats in 1626.

Bovendien een eerste artikel over de oude firma Gebrs. Pruys, die omstreeks 1900-1925 gevestigd was in de Korenstraat. Het was een handelsonderneming die zich richtte op de verkoop van, zoals deze het noemde "voorwerpen van weelde": fietsen, auto's en de aanleg van gas- en elektrische voorzieningen. Het koninklijk huis heeft de firma vele opdrachten verstrekt en daardoor kreeg deze het predicaat 'Hofleverancier'.

Veluwse Geslachten, nr.2, 2018

Dit nummer besteedt uitgebreid aandacht aan tabakstellers en molenaars en papiermakers op de Veluwe.

De tabaksteelt vond vooral plaats rond Amersfoort en Nijkerk. Het gebied was tot het midden van de 19^e eeuw zelfs het belangrijkste regionale centrum van de inlandse tabaksteelt. De teelt gebeurde al

vroeg in de 17^e eeuw, toen het crisis was in de graanlandbouw. In Nijkerk waren de boeren al in de dertiger jaren van de 17^e eeuw met de tabaksteelt begonnen.

De geteelde tabak was niet geschikt voor sigaren, maar wel voor snuif- en pruimtabak. Door zeer geavanceerde teelttechniek kon men de subtropische tabaksplant hier telen. In eerste instantie werd het land zwaar bemest met schapenmest. Later, omstreeks 1848, werd de nieuwe meststof guano (gemalen vogelmest uit Zuid-Amerika) gebruikt. In 1900 was de tabaksteelt vrijwel verdwenen. Dit kwam ook door de toegenomen import van Amerikaanse en Indische tabak. Ook het verminderde gebruik van snuif- en pruimtabak heeft aan het verdwijnen van de tabaksteelt mee-gewerkt.

Oudheidkundige Vereniging 'Ermeloo', afdelingsblad 'Van 't Erf van Ermel', nr.88, najaar 2018

Ook de Oudheidkundige Vereniging Ermelo besteedt, evenals de landelijke bladen, aandacht aan het feit, dat het Nederlands Instituut voor Militaire Historie tweeduidend unieke luchtfoto's van voor de oorlog online heeft gezet.

De foto's zijn te bekijken en gratis te downloaden op Flickr, Wikimedia en de beeldbank van het NIMH: www.nimh-beeldbank.defensie.nl

Oudheidkundige Vereniging 'Arent thoe Boecop', afdelingsblad nr. 107

Dit nummer gaat helemaal over huisschilders in Elburg.

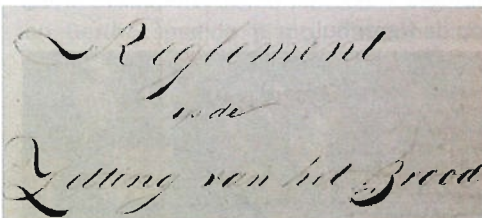
Het mooi verzorgde tijdschrift is onder andere verdeeld in de hoofdstukken: De historie van het schildersvak, de opkomst van het (vak)onderwijs en de verschillende Elburgse schildersbedrijven.

Bakkers in de gemeente Voorst

..... en het reglement op de zetting van het brood

Auke Vlietstra en Bernhard van't Erve

Na de vorming van de gemeente Voorst, door samenvoeging van de gemeenten Twello, Voorst, Terwolde, Wilp en het richtersambt Nijbroek, moesten er een flink aantal reglementen worden vastgesteld. Daaronder ook het 'Reglement op de zetting van het brood'.

Met "zetting" wordt bedoeld het vastzetten (vaststellen) van de prijs van het brood in verhouding met het gewicht daarvan. Het ging om alle soorten brood, waarvan roggebrood, door zijn lagere prijs het meeste werd gegeten. Hoewel er in vroeger tijden in steden wel vaker richtlijnen voor de prijs van brood werden gesteld, werd –naar het voorbeeld van Franse wetten- in de Bataafse Republiek (1795-1806) een reglement gemaakt. Het had een maatschappelijk doel: regulering van de voorziening van een eerste levensbehoefte.

Op zondag werd in de hele gemeente op een aantal aangewezen plekken een lijst aangeplakt waarop stond aangegeven voor welke prijs per pond de diverse broodsoorten moesten worden verkocht. Hierbij werd gebruik gemaakt van marktprijzen die wekelijks door de gemeente werden verzameld. De bakkers moesten dan direct op maandagmorgen in hun bakkerij de juiste prijs vragen. Die was afhankelijk van het gewicht en mocht –bij controle- nauwelijks afwijken. Men werkte met geijkte Amsterdamse gewichten.

Ook moest het roggebrood gemaakt zijn van goede, zuivere rogge, zonder bijmenging.

Wanneer een bakker zich hier niet aan hield of het brood beneden of boven het vastgestelde gewicht verkocht, werd het brood verbeurd verklaard. Het verbeurd verklaarde brood kwam dan ten goede aan de armen. Elke keer wanneer een bakker zich schuldig maakte aan bovenstaande feiten, moest hij ook een flinke boete betalen.

Een reglement over de prijs van het brood was in 1818 niet nieuw, al op 7 juli 1816 lezen we in de notulen van de Raad van de toenmalige gemeente Twello:

"De Burgemeester heeft voorgebragt het arresteren van een reglement, voor de zetting van het brood, waarover gede-libereerd zijnde is goedgevonden, eene commissie te benoemen tot het vervaardigen van zoodanig concept-reglement ten einde hetzelfde bij de volgende vergadering ter approbatie voor te leggen."

Met goedkeuring van Gedeputeerde Staten van de provincie Gelderland, lezen we in de raadsnotulen van de gemeente Twello op 30 november 1816 het volgende besluit:

Art. 1.

Het gemelde reglement op drie achtereenvolgende zondagen in de maand December 1816, door publicatie en asfictie (aanplaking) ter kennis der belanghebbenden te brengen.

2.

Het voorschreven reglement zal beginnen te werken met den 1 Januarij 1817, en zullen de bakkers gehouden zijn, zich voor dien tijd van behoorlijk geijkt Amsterdamsch gewicht te voorzien, zoodanig en op de boete als bepaald is bij art 10 van gemeld reglement

3.

Extract dezes zal met en benevens dusgemelde reglement worden gepubliceerd en geasfiqueerd tot een ieders narigt.

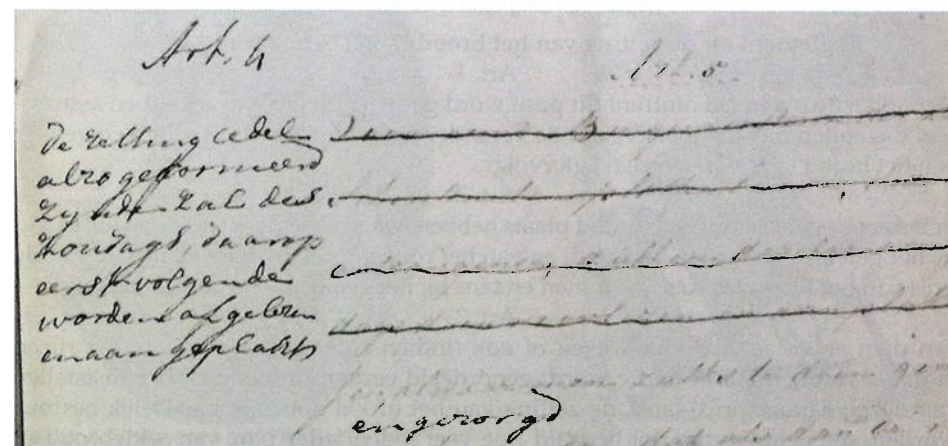
Uit stukken in het archief van de gemeente Voorst blijkt dat men bij het samenstellen van een reglement een voorbeeld heeft gebruikt dat al in 1796

was vastgesteld in de gemeente Deventer. Het is een reglement uitgegeven door de provincie Overijssel. Uit de inleidende brief uit 1796 in het 'Boek der Notulen van de Municipaliteit der Stad Deventer' lezen we dat:

'den 23 november 1787 bij de toenmalige Regering dezer stad goedgevonden is, aande gezamentlijke geotroieerde Grutters movitioneel te accorderen om een zetting van hunne Grutters waren door twee leden uit hun midden te kiezen, te mogen doen mits die Zettinge Conform de prijs der Deventer markte geschied.'

Het archiefstuk in het gemeentearchief is een exemplaar van het reglement uit Deventer, met daarop bijgeschreven de wijzigingen, die men in Twello wilde aanbrengen. Welke regels voor de kwaliteit van het brood er vóór 1818 in de gemeenten Terwolde, Voorst, Wilp en in Nijbroek golden en vóór 1816 in Twello, moet nog worden onderzocht.

Het is opmerkelijk dat in de titel van het reglement uit 1818 van de nieuwe gemeente Voorst nog steeds de oude aanduiding uit de Franse tijd, 'schoutambt' en

'schout', worden gebruikt; men moest nog wennen aan de nieuwe benamingen. Bernard van't Erve heeft uit het eerste notulenboek uit 1818 van de gemeente Voorst een transcriptie gemaakt van het reglement op de zetting van het brood. Hij

maakte er een woordenlijst bij:	Lood (gewicht)= ½ ons = 50 gram.
Assessor = wethouder	Op poene van = op straffe van
Cedel = bewijsstuk.	Schout = burgemeester
Demanderen = bevelen, gelasten.	Reize = keer, maal

Anton Bril met twee knechten. Rechts een Belgische knecht.

Reglement op de zetting van het brood in het Schoutambt Voorst.

Art. 1

Het opperste overzicht omtrent dit punt word gedemandeerd aan schout en assessoren, die zullen moeten toezien, dat de veranderingen omtrent de kwaliteit en gewigt van het brood stiptelijk worden agtervolgt.

Art. 2

Er zal eene egale zetting van brood plaats hebben, waarbij de prijs van het witte brood bij het gewigt zal worden geregeld, en van het roggebrood bij geld, naarmate van de prijs van het koren tot basis genomen en tans bij het gemeente bestuur berustende.

Art. 3

Ten dien einde zal alle vier weken of ook (indien zulks uit hoofde van het rijzen of dalen van den markt nodig wordt geoordeeld eerder, of mede bij het vaststellen van dezelve marktprijs) later, de zetting van het brood door het plaatselijk bestuur worden geregeld, en daarbij bepaald hoe veel loden ieder part van wittebrood of

zijn rogge van een zeker te noemen prijs zal moeten wegen, en voor hoeveel geld het roggebrood per pond zal moeten worden verkocht.

Art. 4

De zetting cedel alzo geformeerd zijnde, zal de Zondag daarop eerstvolgende worden afgelezen en aangeplakt op alle plaatsen, alwaar men zulks gewoon is te doen, en gezorgd dat als dan de vorige zetting worden overgeplakt of afgescheurd.

Art. 5

De zettings cedel des Zondags aangeplakt zijnde, zullen de bakkers aanstonds des s'maandags hun brood voor de daarbij bepaalden prijs moeten verkopen en zich naar de nieuwe zetting regelen.

Art. 6

De bakkers zullen hun brood van behoorlijke en goede kwaliteit moeten bakken, en het zelve zoo min boven als onder de zetting mogen verkopen, en wanneer zij zulks komen te doen, of hun brood bevonden word boven of beneden het vereischte gewigt of ook van geene goede kwaliteit te zijn, zal niet alleen zodanig brood verbeurd verklaard worden ten voordeele van de armen van de gezindheid waartoe de bekeurde behoort en van de plaats waar dezelve woont, maar zal ook bovendien zulk een bakker vervallen zijn voor de eerste reize in een boete van zes, en voor de tweede en vervolgens iedere reize in een boete van twaalf gulden, ten voordeele van de gemeente kas.

Art. 7

Schout en assessoren zullen gedurig van tijd tot tijd (dus niet op gezette tijden, maar altoos onverwacht) door hun daartoe gequalificeerde personen bij alle bakkers in de gemeente doen ophalen het voorhande zijnde brood of een gedeelte daarvan, waartegen de bakkers zich in geene deelen zullen mogen verzetten op poene eene boete van twaalf gulden, iedere reize te verbeuren.

Bakker A.(?) Bosgoed uit Wilp-Achterhoek

Bakker G. Jansen met de broodmand

Art. 8

Schout en assessoren zullen alsdan dadelijk het gevonden of opgehaalde brood ieder afzonderlijk met behoorlijke geijkt Amsterdamsch gewigt, in hare tegenwoordigheid doen wegen, hetgeen conform de zetting goed van qualiteit word bevonden aan de respective eigenaren aanstonds terug geven, of doen geven. En hetgeen boven of onder de zetting , of ook van slechte en niet voldoende qualiteit bevonden wordt, direct verbeurd verklaren en aan de ombezorger ten behoeve van de armen doen toekomen, en de bakker bij welke het zelve bevonden is bekeuren en de boete invorderen overeenkomstig dit reglement zodanig dat ten opzichte van het witte brood een half lood overwigt of onderwigt op ieder vijftien lood geene bekeuring zal plaats hebben. Alsmede ten opzichte van zijne roggen zulk een over- of onderwigt van een half lood op de 26 loden niet boet schuldig zal zijn gelijk ook wanneer een roggebrood op ieder pond een lood over of een half lood onder het gewigt mogt bevonden worden, des weegens geene bekeuring zal plaats hebben.

Art. 9

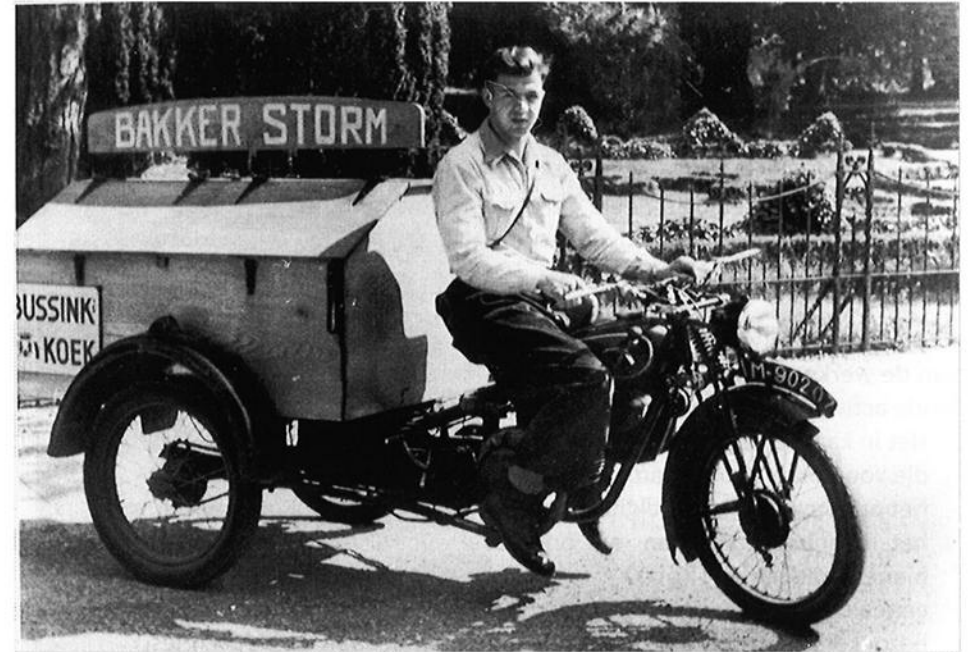
Ten einde te beter te kunnen nagaan of de zetting behoorlijk word in acht genomen, zullen de bakkers het brood dat zij bakken moeten wegen met zogenaamd Amsterdamsch gewigt, te Deventer door de stads-ijker te ijenen, en zullen zich ten dien einde binnen veertien dagen na het publiceren van dit reglement moeten voorzien van zodanige behoorlijk geijkt Amsterdamsch gewigt, op een boete van zes gulden voor iedere week dat zij daarvan in gebreke blijven.

Art. 10

De bakkers zullen de roggebroden mogen bakken en verkopen zoo zwaar als zij verkiezen, echter voor de prijs der zetting.

H. Lugtenberg bij de huizen van de steenfabriek Scherpenhof. Ongeveer 1930

Herman Storm, zoon van bakker Storm met de driewieler in de Dorpsstraat, Twello ongv. 1953

Art. 11

Dit reglement zal dadelijk na gedane publicatie beginnen te werken.

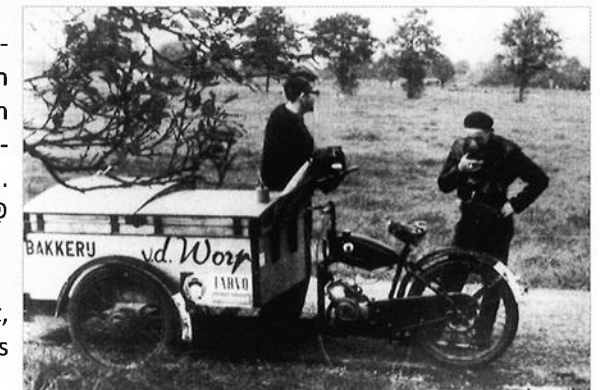
Aldus gearresteerd in eene vergadering op heden den 10 November 1818.

En zal extract dezer deliberatie voor zoo verre het voornoemde reglement betreft door tusschenkomst van den heer hoofdschout van Middelveluwen aan Hoog Edelachtbaren de Heeren Gedeputeerde Staten ten fine van communicatie worden ingezonden.

In één van de volgende Kronieken willen we proberen een overzicht te plaatsen van bakkers die er ongeveer tweehonderd jaar geleden waren. Tips welkom op genealogie@OKVvoorst.nl

Bron: gemeentearchief Voorst, Oud archief, inventarisnummers 138 en 244

Transcriptie notulen en reglement door Bernard van't Erve

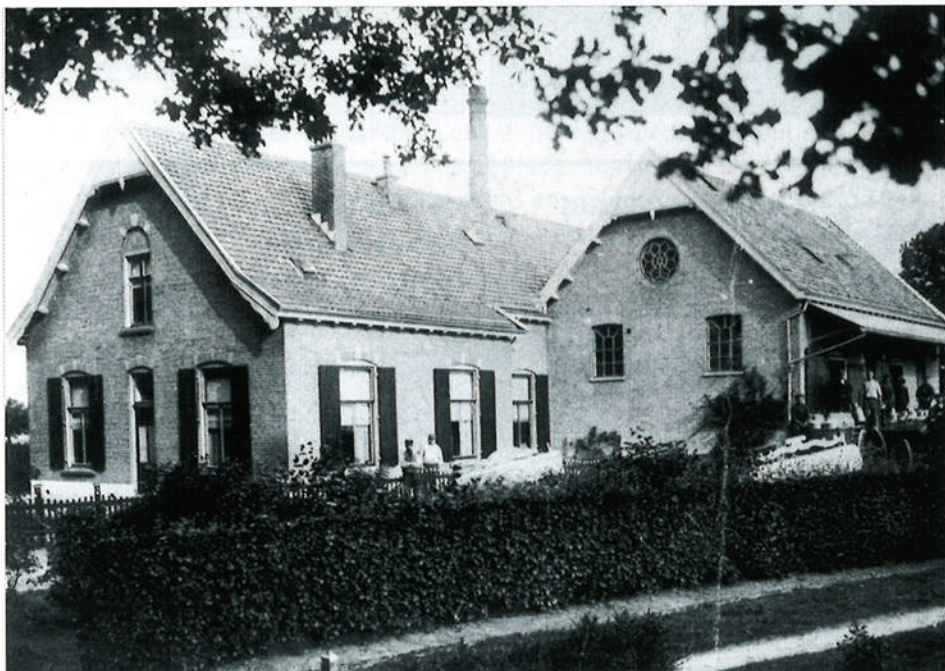

Broodbezorger (rechts) Teunis Doornebosch van bakker Van de Worp, Teuge

Ruim honderd jaar zuivelindustrie in Wilp het wel en wee van een coöperatie

Henk Karrenbeld en redactie

In de 19^e eeuw werd de melk van "grote boeren" thuis gekarnd en de boter werd op de markt in Deventer of Zutphen verkocht. De melk van de kleine boeren werd los verkocht. Door vergroting van de bedrijven nam het aantal koeien op de boerderij sterk toe en kon men de melk zelf niet meer verwerken. De melk werd daarom vanaf 1890 naar de particuliere fabriek "De Emstermate" van de heer Lugard in Terwolde gebracht. Maar er was onvrede. De boeren vonden dat ze een te lage prijs kregen voor de geleverde melk. Zo groeide steeds meer de gedachte om een eigen Wilpse melkfabriek te stichten op coöperatieve basis.

De coöperatieve zuivelfabriek in 1910

De aanloopproblemen waren zeer groot, op de eerste bestuursvergadering van 14 november 1896 had men slechts een startkapitaal van f 8750,- verzameld en de toezegging van de melk van 193 koeien. Maar toch groeide meer en meer de gedachte dat een eigen "boerenfabriek" een noodzaak was voor Wilp.

Eén van de melkventers van de zuivelfabriek, de heer M. van Oorspronk, die de melkproducten rondbracht in Wilp en omgeving (1951).

Een grote stimulans was de toezegging in januari 1897 van de heer Porteine uit Deventer; hij wilde f 25.000,- in de fabriek investeren. Op 16 januari 1897 werd een algemene vergadering gehouden. Circa 100 veehouders waren aanwezig met totaal 486 koeien en alles verliep zo voorspoedig dat een bestuur werd gekozen bestaande uit de heren R. Gerritsen, C. Zwart, A.W. Geertman, H. Kloosterboer en H.B. Sager.

Op 8 mei 1897 werd de heer J.J. Roorda tot directeur benoemd en daarna kon de fabriek aan de Molenallee worden gebouwd. Tot slot moest er vaktechnisch personeel (machinist, botermaker, melkontvanger, ondermelkmaker en melkventer) worden aangesteld. En zo ging de Coöperatieve Zuivelfabriek "Wilp" van start.

Vanaf het begin had de fabriek grote invloed op het melkveebedrijf, want vanaf die tijd kwamen er grote veranderingen die ook verbeteringen waren, zoals de hygiëne van de melk, de koeling op het bedrijf, de handmelkcursussen, de veeverbetering op exterieur, op vet- en eiwitgehalte en de ziektebestrijding, allemaal zaken die door de fabriek werden gestimuleerd. Ook vroeg de melkfabriek aan de gemeente Voorst meer zandwegen te verharderen om de kleine boeren uit hun isolement te halen.

GEVRAAGD

aan de Coöp. Stoomzuivelfabriek "Wilp" te Wilp bij Deventer een bekwaam ASSISTENT-DIRECTEUR of BOTERMAKER, salaris f 300. Brieven vóór of op 27 Dec. aan den Directeur JOHs. Js. ROORDA.

Na 1910 werd de productie van boter steeds groter, de fabriek werd uitgebreid met de nieuwste machines, het personeel groeide, maar ook de kwaliteit van de boter nam toe.

Tot vreugde van de Wilpenaren kreeg de melkfabriek op 28 juni 1929 het predicaat "Hofleverancier". De coöperatieve stoomzuivelfabriek Wilp leverde producten aan het Koninklijk Huis.

In het eerste volle jaar produceerde de fabriek 77.639 kg boter en werd voor de 2 miljoen kg geleverde melk een bedrag van f 65.500,- uitbetaald (= 31 cent per liter); veertig jaar later werd 343.503 kg boter geproduceerd en was de uitbetaling voor 12.000.464 kg geleverde melk het bedrag van f 2.162.802,08 (= 55 cent per kilo).

Voor, in en na de oorlog zette de melkfabriek zijn werkzaamheden zelfstandig voort, tot via een fusie het bedrijf werd ondergebracht bij Coberco.

In 1951 waren er bij de coöperatie 700 veehouders aangesloten en was er bij de fabriek een opslagmogelijkheid van 70.000 liter melk. Naast flessenmelk en boter, fabriceerde het bedrijf karnemelk, yoghurt, chocolademelk, rijstepap, chocoladevla, vanillevla, koffieroom en slagroom. De ondermelk werd aan de veehouders teruggeleverd.

Boerderij 'Het Lollebroek' aan de Vundelaarsweg 9 in Wilp-Achterhoek in oktober 1950, foto G. Hemeltjen

In 1964 vond er een demonstratie plaats over het reinigen en koelen van de melkapparatuur. Dit gebeurde op de boerderij 'Het Lollebroek' van de gebroeders Hemeltjen aan de Vundelaarsweg in Wilp-Achterhoek.

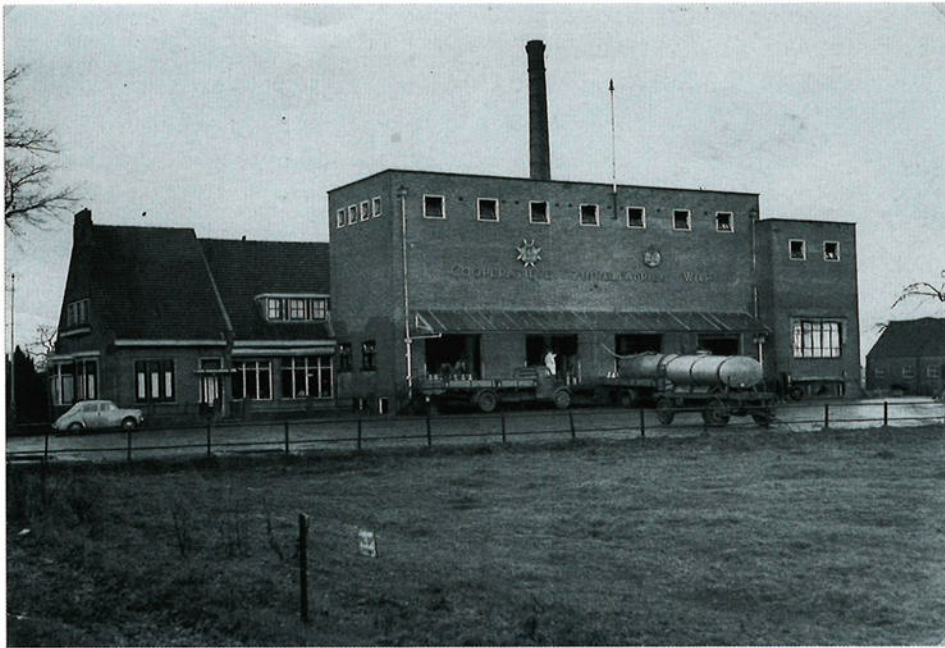
Ongeveer 200 boeren en boerinnen waren uitgenodigd. De reden hiervoor lag in het feit dat de kwaliteit van de door de boeren aangevoerde melk regelmatig te wensen overliet.

Het leveren van goede kwaliteit melk was ook voor de boeren zelf van groot belang. Immers voor de eerste klas melk kregen zij driekwart cent per liter meer, maar van derde klas melk werd driekwart cent per liter afgetrokken van de prijs die zij voor de melk kregen. Bij het vullen van de melkbussen werd de melk door een zeef gehaald, de teems, om het vuil eruit te halen. Er zat een ronde schijf van wattenstof in, waarmee het vuil werd

opgevangen. Het schoonmaken van de zeef liet kennelijk te wensen over. Ook het koelen van de melkbussen (met water dat door een soort spiraal liep) lukte vaak niet in voldoende mate. De toenmalige directeur F.L. van Dam vertelde dat er wel eens melk teruggestuurd moest worden omdat het niet verantwoord was die te verwerken.

advertentie uit 1899, Leeuwarder Courant

De coöperatieve zuivelfabriek in de zestiger jaren

Een deels verouderde, deels versleten outillage en de naar verhouding kleine fabriek, stelde het bestuur en de bedrijfsleiding eind zestiger jaren voor een dilemma: of doordraaien met als consequentie een grote kapitaalsinvestering of de zuivelfabriek opheffen. Dit laatste zou betekenen dat er een streep werd gezet door de enige, al zeventig jaar bestaande industrie, die Wilp rijk was.

De heer Hendriks uit Voorst was op 6 januari 1968 de laatste boer die melk leverde aan de Wilpse zuivelfabriek. Omdat de zuivelfabriek al vijf jaar daarvoor was overgenomen door de coöperatie Gelria ging de boterproductie nog wel door. Maar uiteindelijk werd besloten tot opheffing omdat er, na herinrichting, een ijsfabriek met een groot verzorgingsgebied in het gebouw kon worden gehuisvest.

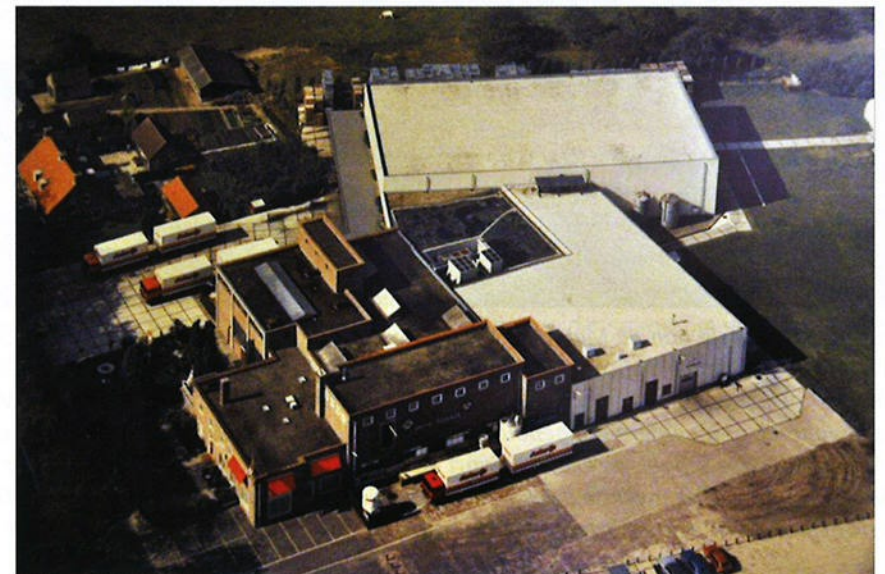

In 1970 werd de oude boterfabriek gesloten en ging het complex over naar Davino, een onderdeel van Unilever. Door de modernste machines te installeren lukte het de directie de productie flink te vergroten. Davino was in die jaren een ultramoderne ijsfabriek.

In 1990 besloot het Unileverconcern om de Davino-ijsfabriek uit te breiden. Het leeuwendeel van de uitbreiding met 30 personeelsleden was afkomstig van Unilever uit Groningen.

In 1999 werd de merknaam Davino opgeheven en kwam er Iglo Ola ijs uit de Unilever fabriek. Helaas besloot Unilever de ijsfabriek in de loop van het jaar 2000 te sluiten en de productie samen te voegen met die van de Caraco-ijsfabriek in Hellendoorn. Vrijdag 8 december 2000 was de laatste werkdag. De sluiting van het bedrijf kwam voor de meesten als een donderslag bij heldere hemel. In Wilp waren op dat moment nog 55 mensen werkzaam.

Luchtfoto complex ijsfabriek, foto Wim van Oorspronk

Transformatiehuisjes in de gemeente Voorst

Ewolt Wolters

In dit artikel beschrijf ik één van de duidelijk zichtbare onderdelen van de elektriciteitsvoorziening: het Transformatorhuisje. Opvallend onopvallend aanwezig op vele plekken in de gemeente Voorst.

Transformatorhuisje aan de Middenweg 55 in Nijbroek, gebouwd tussen 1920 en 1925 ten behoeve van de elektrificatie van Nijbroek. Gebouwd in opdracht van de Provinciale Geldersche Electriciteits-Maatschappij (PGEM) naar het type B3R van architect G. Versteeg, waarvan er meerdere zijn gebouwd. Dit type is beïnvloed door de architectuur van de Nieuwe Haagse School. De kleuren zwart en geel in het metselwerk verwijzen naar de Gelderse kleuren. Tegenover de deur bevindt zich een stenen brug die in dezelfde stijl als het transformatorhuisje is uitgevoerd. Het transformatorhuisje is een rijksmonument.

Een transformatorhuisje speelt een rol bij het transport van elektriciteit. Het bevat één of meerdere transformatoren die de hoogspanning van 10.000 volt omzetten naar 220 volt. Ter wille van de veiligheid gaat het doorgaans om een stevig bakstenen gebouwtje zonder ramen en met een zware stalen toegangsdeur. Alle trafohuisjes moeten altijd bereikbaar zijn voor de monteur.

De echte Gelderse transformatorhuisjes hebben twee toegangsdeuren: één voor de hoogspanningsruimte, de andere voor de laagspanningsruimte. Soms zit er een klein luikje. Dit is bedoeld om straatverlichting handmatig te kunnen aan- of uitzetten. Het is zodoende niet nodig voor de monteur van de straatverlichting om het trafohuisje binnen te gaan.

De opbouw van het elektriciteitsnetwerk

In centrales wordt de elektriciteit opgewekt. Daar staan de grote generatoren, aangedreven door machtige stoommachines, tegenwoordig aangedreven door gasturbines. Bij die centrales werden vroeger grote voorraden steenkool gebracht en daarom, maar ook omwille van de koeling, werden ze vaak gebouwd langs grote waterwegen. De stroom voor Gelderland kwam uit de centrale die in het centrum van Nijmegen aan de Waal stond. In de jaren dertig is westelijk van Nijmegen, bij het Maas-Waalkanaal een nieuwe, grotere centrale gebouwd.

De opgewekte energie moet vervolgens tot in uw huiskamer worden getransporteerd. Nu is het zo, dat er bij dat transport energie verloren gaat. Maar,

hoe hoger de spanning, des te lager is het energieverlies - en des te hoger is de capaciteit van het net.

De elektriciteit wordt onder een spanning van 10.000 volt naar alle uithoeken van de provincie gebracht via ondergrondse kabels. De 10.000 volt wordt op korte afstand van de eindgebruiker teruggebracht tot 220 volt. Daarvoor staan overal transformatorhuisjes opgesteld, ook bij u in de buurt. Behalve dat in deze trafohuisjes de spanning naar beneden wordt gebracht, kunnen er ook hoogspanningskabels worden geschakeld. Elk huisje kan vanaf minstens twee kanten worden gevoed. Bij een storing of werkzaamheden aan een kabel kan deze worden uitgeschakeld maar het transformatorhuisje kan nog steeds worden gevoed.

Na verloop van tijd werd duidelijk dat het bestaande 10.000 volt-net niet voldoende vermogen kon overbrengen om aan de stijgende vraag te voldoen. Daarom werden leidingen aangelegd voor een nog hoger voltage: de in het terrein duidelijk zichtbare hoogspanningsleidingen aan hoge masten.

De eerste Gelderse hoogspanningsleiding werd kort na 1920 aangelegd en liep van Lent bij Nijmegen naar Apeldoorn, naar het onderstation aan de Beekbergerweg; de spanning was 50.000 volt. In Apeldoorn werd de spanning weer getransformeerd tot 10.000 volt voor verdere distributie.

Tegenwoordig is de spanning op die hoogspanningslijn 150.000 volt. Elders in Nederland komen zelfs leidingen van 380.000 volt voor.

Door de gemeente Voorst loopt een hoogspanningsleiding van Zutphen naar het schakelveld bij Woudhuis in Apeldoorn. Twee hoogspanningsleidingen lopen van Woudhuis naar Vaassen. Eén loopt noordwestelijk langs Twello, de andere via Zuidbroek, langs de A50 en Nijbroek.

Het elektriciteitsnetwerk

Toen de gemeente Voorst elektriciteit kreeg, werden er twee ondergrondse kabels gelegd:

- vanaf Voorstonden over Voorst en Wilp naar Twello
- vanaf Apeldoorn via Teuge naar Twello.

Beide liepen naar het centrale transformatorhuisje naast het gemeentehuis in Twello.

Vanaf Twello waren Terwolde en Steenenkamer aangesloten.

Ook werd een kabel gelegd vanaf Apeldoorn via De Vecht richting Nijbroek en door naar Oene. Tot 1940 veranderde er weinig. Er kwam nog wel een kabel vanaf Gietelo naar de Kar en binnen Twello kwamen er korte kabels bij.

De gemeente betaalde, via het eigen elektriciteitsbedrijf, voor de bouw van de eerste trafohuisjes. Het trafohuisje bij het gemeentehuis was groter omdat hier de diverse kabels konden worden geschakeld. Voor de inrichting door de PGEM kwam een rekening van drie bladzijden, ten bedrage van ruim 5300 gulden. Enkele jaren geleden is dit huisje naast het voormalige gemeentehuis afgebroken en vervangen door een betonnen blokje.

Langs de eerste kabels staan de oudste transformatorhuisjes: we vinden huisjes uit de beginperiode in Wilp aan de Rijkstraatweg (waar vroeger de Smidse was), tot voor kort in Teuge bij de rotonde, in

De Vecht, naast café De Groot

De Vecht voor de zalen van De Groot en ten noorden van de bebouwde kom van Nijbroek, langs de Middendijk.

Transformatorhuisjes met tegeltableaus 1924-1940

Vanaf ongeveer 1924 tot 1940 werden in nieuwe transformatorhuisjes (soms gevelstenen aangebracht. Deze tableaus van ongeveer een meter breed werden geleverd door de fabriek van Goede waagen in Gouda; de PGEM betaalde er per tableau ongeveer f 25,- per stuk voor. Op de tegels staat "PROVINCIALE ELECTRICITEITSWERKEN".

Het is opvallend dat de PGEM tableaus plaatste met voluit Provinciale Electriciteitswerken en niet met PGEM. Dergelijke tegeltableaus zijn uitsluitend geplaatst in de provincie Gelderland.

Terwoldseweg, Twello, aan dit transformatorhuisje is een klein werkplaatsje gebouwd

De trafohuisjes uit deze periode werden ook vaak omheind met een karakteristiek hekwerk en toegangshekje.

Ook nu nog makkelijk te herkennen.

Spekhoek, Twelloseweg 17, Terwolde

Voorst, tegenover het Pannenkoekhuis, naast Wilhelminaweg 7

Trafohuisjes met een vooroorlogs tegeltableau 'PROVINCIALE ELECTRICITEITSWERKEN' staan verder onder andere nog op de volgende plekken:

- **Teuge** aan de Rijksstraatweg naast 136;
- **Twello** aan de Oude Rijksstraatweg, achter Klunder;
- **Posterenk** in de Grotenhuisweg;
- **Voorst** tegenover slager Aalpoel. Dit is een groter huisje, een zogenaamd schakelhuis,
- Aan het begin van de Kopermolenweg in **Klarenbeek**;
- In **Steenenkamer**, tegen de oprit van de brug. Dit huisje staat aan de Rozenhofstraat, wat verscholen in het struikgewas.

Trafohuisjes met betonnen gevelsteen 1940-1970

Na de tweede wereldoorlog bouwt de PGEM alleen nog maar huisjes volgens een paar standaardmodellen. Intern zijn deze bekend als de K2 (2,50m x 2,50m) en AA3 (5,68m x 3,34m). Het mooie tegeltableau vervalt en een betonnen naamsteen komt er voor in de plaats.

De PGEM plaatst in 25 jaar tijd ruim 1500 van dergelijke elektriciteitshuisjes in alle hoeken van de provincie.

Klarenbeekseweg Voorst

Hoofdweg 19 Klarenbeek

Twelloseweg 51, Terwolde

Trafohuisjes na 1970

Tegenwoordig zit alle functionaliteit van een transformatorhuisje in een betonnen blokje en kan veel op afstand worden bediend. De betonnen omkastingen zijn veel kleiner dan een klassiek transformatorhuisje. Deze betonnen blokjes hebben geen bouwvergunning nodig en kunnen makkelijk op grote schaal in een fabriek worden gemaakt. Nog slechts zelden wordt een echt transformatorhuisje gebouwd.

Schakelhuis Twello, HW Iordensweg 1

Ten slotte....

Na lezing van dit artikel zult u vast en zeker anders kijken naar de trafohuisjes in de gemeente Voorst. U zult zien dat er in onze gemeente enkele heel fraaie exemplaren staan. Mijn persoonlijke favoriet is het huisje van type AA3 aan de Burgemeester van der Feltzweg in Twello. Ik beveel u aan eens te kijken naar het jaren 30 trafohuisje in Nijbroek bij de kruising van de Middendijk en het Breestuk. Ook een mooi trafohuisje is dat aan de Twelloseweg, komend vanuit Twello, rijdend richting Terwolde, net voorbij nummer 49. Dit is een type K2, schitterend gelegen in het landschap. Alleen jammer van de ontsierende Nuon-stickers op de deuren.

Er staan in Nederland nog veel mooie trafohuisjes, het zijn vaak ondergewaardeerde monumentjes van 100 jaar techniek!

Zie ook de volgende pagina

Bronvermelding

- Archief Gemeente Voorst: gemeenteraadsverslagen, correspondentie.
- voor de overige bronnen zie Kroniek 2018-2, bladzijde 31

Gesloopt

Op 31 augustus 2017 is het beeldbepalende transformatorhuisje bij de rotonde in Teuge gesloopt. Dit trafohuisje stond een kleine 100 jaar op deze plek tussen de Woudweg en de Rijksstraatweg. Bij het huisje in Teuge zat in de oostelijke zijgevel nog een luikje, dat vroeger gebruikt werd om de straatverlichting handma-

tig aan en uit te kunnen zetten. Het oude huisje werd afgebroken omdat een doorgaande fietsroute precies op die plek moest worden aangesloten op het fietspad langs de Rijksstraatweg. Ter vervanging werd –iets verderop– een compact, betonnen transformatorstation van het type Diabolo (fabrikant Alfen) geplaatst.

Het houten bordje met de mededeling "AANPLAKKEN OP DIT GEBOUWTJE STRENG VERBODEN" is gered door de Oudheidkundige Kring Voorst. We zoeken nog iemand met schildertalent om onderstaand bordje te restaureren.

Met de pen door Voorst

Tekening: Jan Lubberts

Tekst: Ada van der Goot-van Eck

Boerderij "De Hoge Weide" ook wel "De Kleine Weerd" genoemd aan de Oysedwarsweg nummer 3 te Wilp is een T-boerderij. Onder het woonhuis bevinden zich twee kelders met tongewelven. Op de eerste verdieping van de rechterzijgevel een hooiluik en venster van de vroegere knechtenkamer.

De boerenplaats werd voor het eerst genoemd in 1685 in het doopboek van Wilp. De naam is afkomstig van een veldnaam die al in 1564 wordt genoemd.

De tekening geeft de situatie aan van het gemeentelijke monument in 1989.

Eigenaar was toentertijd de familie Ooyman. Bij de bevrijding op 11 en 12 april 1945 gebruikten de Canadezen de schuur als gevangenenkamp.

Hallo **JUMBO**

Twello, Michiel de Ruyterstraat 101 **Binnendijk**

Boek over 200 jaar geschiedenis van Voorst

stuurgroep Voorst 200

In het voorjaar van 2019 verschijnt de geschiedenis van 200 jaar Voorst in boekvorm. Het wordt een prachtig boek over landbouw, religie, gezondheidszorg, middenstand, ...te veel om op te noemen. Meer dan 180 pagina's met veel foto's en wetenswaardigheden. Een mooi naslagwerk, een echt kijk- en leesboek.

In 200 jaar is veel veranderd. De wereld van toen is niet meer te vergelijken met die van nu. Veel verdween, maar kwam in een iets andere vorm soms weer terug.

Zoals de kruidenier en de bakker.

"Vroeger deed de kruidenier echt aan klantenbinding.

Hij kwam aan huis om het boekje op te halen, aaide de hond, roerde desnoods in de pan als de vrouw op het land was. De volgende dag kwam hij weer terug, speelde weer met de hond en bracht de boodschappen. Na contante betaling keerde hij naar huis terug.

Anno 2018 gebeurt dat weer. De boodschappen worden op internet besteld. Ze worden gekoeld en verpakt aan huis geleverd, met de bankpas wordt mobiel gepind."

Oude tijden keren weer.

Wilt u het boek bestellen? Het kost bij voorinschrijving EUR 15,- .

Stuur een mail naar info@okvvoorst.nl.

Zo gauw het boek is verschenen krijgt u bericht hoe u het boek in bezit kunt krijgen en over de wijze van betalen.

Kroniek vroeg aan Elisabeth Frederika Brink-Groot Roessink (1918) uit Voorst wat er nu anders is dan honderd jaar geleden.

Ze antwoordde:

"Tja, wat is anders, dat is moeilijk te beantwoorden. Eigenlijk is alles anders. Maar het is allemaal zo geleidelijk gegaan en daarom ook moeilijk uit te leggen.

Of misschien toch, de vrijheid en de mogelijkheden die er nu zijn. Dat was er vroeger allemaal niet".

Alle kernen en buurtschappen van de gemeente krijgen aandacht:

Bussloo **Appen** **Wilp-Achterhoek**
De Kar **De Wijk** **Teuge** **Twello**
Duistervoorde **Steenenkamer** **Gietelo**
Klarenbeek **Nijbroek** **Dosterenk**
Spekhoek **Voorst** **Klein Amsterdam**

U kunt natuurlijk ook naar onze kraam in Dorpshuis de Pompe in Wilp komen en daar, net als onze burgemeester, intekenen op het boek over 200 jaar Voorst!

Van de redactie

redactie

Afscheid van de redactie

De afgelopen acht jaar heeft Auke Vlietstra, in samenwerking met Gerrie Groenewold en de laatste jaren ook met Ineke van der Vegte, met veel plezier de eindredactie van Kroniek verzorgd. Daarnaast maakte hij ook het blad op, zodat de drukker er verder geen extra werk aan had.

Wegens de andere activiteiten die hij voor de OKV doet en tijd die hij vrij wil maken voor persoonlijke activiteiten, koos hij er voor te stoppen met de -voor hem- meest tijdrovende klus, de realisatie van Kroniek. Auke hoopt op deze manier wat meer tijd vrij te kunnen maken voor onderzoek en daarover ook in Kroniek te publiceren.

Het bestuur kiest er voor het redactionele werk en de opmaak te scheiden en zoekt daar vrijwilligers voor.

Verzendlijst Kroniek

Het afgelopen jaar zijn er een aantal keren fouten gemaakt bij de verzending van Kroniek. Enkele personen hebben de Kroniek in het geheel niet gekregen.

We bieden u hiervoor namens het bestuur en de redactie onze excuses aan. De belangrijkste oorzaak was het inspelen op het nieuwe programma voor de ledenadministratie. Voor dit nummer hebben we ook wat aanpassingen gedaan in de tenaamstelling op de etiketten.

Indien u daarover vragen of opmerkingen hebt horen we dat graag op: administratie@OKVvoorst.nl.

Nieuwe leden

Zoals u al in het stukje 'van de bestuursta-fel' las hebben we dit jaar een zeer groot aantal nieuwe leden kunnen inschrijven. We zijn daar heel blij mee en hopen dat die trend zich voortzet, zodat we in de loop van volgend jaar de grens van 1000 leden overgaan!!

Voorheen vermeldden we de namen van nieuwe leden altijd – ongevraagd- in een overzichtje in Kroniek. Gezien de regels rondom privacy en het reglement dat het bestuur daarover in het volgende nummer van Kroniek presenteert, hebben we besloten voorlopig geen overzicht van nieuwe leden in Kroniek op te nemen.

Zonder historie bestaat er geen toekomst

De redactie van Kroniek is altijd op zoek naar mooie verhalen die de moeite waard zijn om in Kroniek te plaatsen en die ons iets vertellen over de rijke historie van onze gemeente en de mensen die daar wonen en gewoond hebben. Schroom niet uw verhaal op papier te zetten en het ons toe te sturen. Of bel ons of stuur een mailtje als u uw verhaal niet kan opschrijven, maar wel wil vertellen!

Redactieleden

Indien u het leuk lijkt met enige regelmaat verhalen uit te werken voor plaatsing in Kroniek, bent u van harte welkom. Mail naar kroniek@OKVvoorst.nl

De redactie van Kroniek wenst u heel goede decembermaand en jaarwisseling!

HORSTINK

KWALITEITSBOUWERS VAN HUIS UIT!

Waarmee kunnen wij u van dienst zijn?

De kwaliteitsbouwers van Horstink maken het!

| J.W. Frisostraat 15
| 7391 DJ Twello
| Tel 0571 - 27 14 83
| Fax 0571 - 27 10 36
| info@horstink-twello.nl

www.kwaliteitsbouwers.nl

kriebelZ

brasserie

Dorpsstraat 59
7396 AL Terwolde
T 0571 - 292 022
E info@brasserie-kriebelz.nl

Met liefde kan alles...

ontwerp | printwerk | belettering
textiel | websites

Koppelstraat 2 Twello
Tel. 0571-280747

www.breinreclame.nl

De Groot

www.degrootzalen.nl

Avervoordseweg 2 De Vecht • Telefoon: (055) 323 12 61